



Kamal Abdullayev

videofraqmentlə başlayan mərasimdə Azərbaycan Respublikasının Millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin (BBMM) Himayəçilik Şurasının sədri, akademik Kamal Abdulla çıxış edərək, prezident İlham Əliyevin sərəncamının qorqudşünaslığa yeni bir nəfəs verdiyini bildirdi: "Bu sərəncam eyni zamanda Azərbaycanın Fridrix fon Ditsə siyasi minnətdarlıq hissəsinin ifadəsidir. Ümid edirəm ki, qorqudşünaslar bu istiqaməti bir az da dəqiqləşdirib perspektivlərini müəyyənləşdirəcəklər. Təkcə Azərbaycanda de-

etdirib. Bu boy ona qədim yunan dastanları ilə müqayisələr aparmaq üçün geniş imkanlar verib. Dastan bu günə kimi yüzlərlə dilə tərcümə olunub. 200 illik yubileyə əlaqədar dövlət təşkilatları tərəfindən bir sıra tədbirlər keçirilib".

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, Türk Dil Qurumunun rəhbəri Mustafa Kaçalın, "Dədə Qorqud" dastanını alman və holland dillərinə tərcümə edən Almanyanın Mayns Universitetinin professoru Hendrik Buşoten və digər qonaqlar çıxış edərək, eposun

# Sən böyüksən, güdrətlisən... Dədə sirr sahibisən!..

## Eposun xarici dila ilk tərcüməsi və nəşrinin 200 illiyinə

Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının alman dilinə ilk tərcüməsi və nəşrinin 200 illiyinə həsr olunmuş yubiley tədbiri yaddaqalan məqamlarla tarixə yazıldı. Tədbir əlamətdar yubileyə bağlı ölkə Prezidentinin müvafiq sərəncamına uyğun olaraq Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi və Prezident yanında Bilik Fondu tərəfindən təşkil edilmişdi. Yubiley tədbirində Türkiyə, Almaniya, Rusiya, İran, Gürcüstan, İtaliya və digər ölkələrdən alimlər iştirak edirdi...

Teatrın foyesində Milli Kitabxana tərəfindən hazırlanmış sərgidə "Kitabi-Dədə Qorqud"un tədqiqinə aid nəşrlərlə yanaşı, eposla bağlı uşaqların çəkdikləri rəsmlər, eləcə də Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi tərəfindən görkəmli alman qorqudşünası və diplomatı Henrix Fridrix Ditsin 1815-ci ildə alman dilinə çevirərək çap etdirdiyi "Basatın Təpəgözü öldürməsi" boyunun 25 dildə işıq üzü görən nəşri də nümayiş olunurdu.

Ulu öndər Heydər Əliyevin "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının 1300 illiyinə həsr edilmiş təntənəli mərasimdəki çıxışından

Yil, türk dünyasında da tədqiqatçıların əksəriyyəti tarixin dərin qatlarından soraq verən belə dəyərli dastanların dünya mədəniyyət xəzinəsinə daha nələr bəxş edə biləcəyini maraqla və faydalı şəkildə araşdıracaqlar". Türkiyə, Almaniya, Rusiya, İran, Gürcüstan, İtaliya və digər ölkədən olan qonaqların çıxışları zamanı Fridrix fon Ditsin "Kitabi Dədə Qorqud" dastanı ilə Drezden kitabxanasının əlyazmalar fondunda tanış olduğu söylədi: "O, yazdığı ön sözlə 1815-ci ildə "Basatın Təpəgözü öldürməsi" boyunca çap

xalqları və mədəniyyətləri birləşdirdiyini vurğuladılar.

2000-ci ildə "Kitabi-Dədə Qorqud"un 1300 illik yubileyinin YUNESKO səviyyəsində qeyd edilməsi abidənin tədqiqi tarixində yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Bu dastan hər zaman bəşəriyyət üçün əhəmiyyətli mədəniyyət hadisəsi kimi dəyərləndiriləcək. Çünki belə didaktik məzmunlu dastanlar xalqlara dostluğu öyrədir, mədəniyyət təbliğati missiyaları ilə millətləri insanlıq işığı ətrafında birləşdirir.



*Dədə-Qorqudu dünyaya tanınan alimlər eposunu 200 illiyinə həsr olunmuş tədbirlərdə dəyərli fikirlər söylədilər...*

*Fikrət Türkman (Türkiyə): "Dədə Qorqudundan hər yeni kəşfi insana möcüzə təsiri başlıyır. Belə tarixi zəngin mədəniyyəti olan toplum necə də möhtəşəmdir".*

*Mustafa Kaçalın (Marmara Universiteti): "Bir toplumu dünyada ayaqda saxlayan əsas dayaq onun mədəniyyətidir. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanını oxuyanlar türk toplumunun böyük mədəniyyətə malik olduğunu aşkarca görürlər. Ona görə də dastanla bağlı layihələr davam etdirilməlidir. Türk xalqları üçün hər il "Dədə Qorqud ili" olmalıdır".*

*David Qotsinidze (TDU): "Bu dastanda əxlaq, milli mənafeyyətdə söykənən həyat tərzi türklərin həyat tərzi əks olunur. Dastan təkcə türklər tərəfindən deyil, digər xalqlar tərəfindən də öyrənilməlidir.*

*Fabio Salomon (İtaliya alimi): ""Kitabi Dədə Qorqud"u oxuyanda Şərqi görürsən. Homeri oxuyanda necə Qərb analarını görürüksə, eləcə də bu dastan Şərqi tanımaq üçün gözəl nümunədir".*

Qorqudşünasların qeyd etdiyinə görə, elmə XIX əsrdən məlum olan eposun hələlik iki əlyazma nüsxəsi məlumdur. F.Fon Dits tərəfindən İstanbuldan Almaniyaya aparılmış və Drezden şəhərinin kitabxanasına bağışlanmış bir müqəddimə və on iki boydan ibarət Drezden nüsxəsi, o biri isə XX əsrin 50-ci illərində Vatikanda tapılmış bir müqəddimə və altı boydan ibarət nüsxədir. Drezden nüsxəsi üzərində sonradan "Kitabi-Dədə Qorqud əla lisanı taifeyi-oğuzan" ("Oğuz tayfaları dilində Dədəm Qorqud kitabı") yazılıb. Yeni bir nüsxəsi (surəti) əsası 1556-cı ildə qoyulmuş Drezdendəki Karl Kitabxanasından alınaraq 1972-ci ilin avqustunda Bakıya gətirilib və Azərbaycan Elmlər Akademiyasına verilib, Əlyazmalar İnstitutunda daha təfəssil tədqiq olunub. Bu nüsxə müqəddimə və 12 boydan, Vatikan nüsxəsi isə eyni müqəddimə və 6 boydan ibarətdir. Görünür, hər iki nüsxə daha qədim məlum bir nüsxədən köçürülüb. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Əlyazmalar İnstitutunda "Dədə Qorqud"un dünyada üçüncü əlyazma nüsxəsi hazırlanıb. Alimlər qeyd edir ki, keçən yüzilliyin 50-ci illərində sovet totalitar rejiminin ideoloji bəşqəsi altında "Dədə Qorqud" eposu milli ədəvəti qışdıran bir ədəbi abidə kimi qadağan edilib, yalnız 60-ci illərin əvvəllərində "bəraət" ala bilib.

"Kitabi-Dədə Qorqud" eposunun bizə gəlib çatmış əlyazma nüsxələrinin köçürülmə tarixi XVI əsrə aid olunur. Boylarda orta əsrlər dastanlarımız kimi, nəsr və şeir parçaları növbələşsə də, həmin mənzumələr orta əsrlərin poetika qanunlarına az uyğun gəlir. Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, "Kitabi-Dədə Qorqud" da, vaxtilə bəzi digər qədim türk dastanları kimi, başdan-başqa şeirlə yaradılıb, sonra isə yaddaşlarda yalnız əsas motivləri qaldığından, yazıya köçürülərkən nəslə bərpə edilib.

Dastan dünya ədəbiyyatında ideya-mövzu cəhətdən və bədii sənətkarlıq baxımından çox mükəmməl bir sənət nümunəsidir. O, türk oğuznamələrinin şahididir. Başqarı ideyalarına görə "Dədə Qorqud" şifahi xalq mədəniyyəti və ədəbiyyatının möhtəşəm nümunəsidir.

Lalə Azəri

“Tədbir boyunca təqdim edilən musiqi nömrələrində də "Dədə Qorqud" ruhu hiss olunurdu. Minilliklərin o tayından boylanan klassik şeir nümunələri müasir günümüzdə aktual səslənir, sanki tamaşaçıni virtual səyahətə dəvət edirdi....

